

"Isıl olmayan etkilere bağlı olarak RF dalgaların etkili olduğu iddia edilen bozukluk ve hastalıklar arasında beyin aktivitelerinde değişiklikler, uyku bozuklukları, dikkat bozuklukları, bozuklukları, baş ağrıları bulunmaktadır. Ancak bu riskler çok yüksek deneysel dozlar ve sürelerde geçerli olabilir ve cep telefonları gibi kullanımlar için geçerli değildir."¹⁶

Adı geçen bültenin devamında, baz istasyonlarının nükleer radyasyona yol açmadığı belirtilmekte ve cep telefonu kullanımı ile kanser arasındaki ilişki şu ifadelerle belirtilmiştir: İyonlaştırıcı radyasyonun hücrelerin genetik malzemesini (DNA) etkileyerek mutasyon ve kansere yol açtığı bilinmekle birlikte, RF dalgaların benzer etkiler yaptığı kanıtlanmamıştır. Son yıllarda cep telefonlarının özellikle beyin tümörlerini artırıp artırmadığı konusu gündeme gelmiş, ancak bugüne kadar yapılan incelemelerde cep telefonu kullanımının **kansere yol açtığını gösterecek kesin deliller bulunamamıştır**. Son olarak A.B.D. ve Danimarka'da yapılan ayrıntılı çalışmalar cep telefonu kullanımının beyin tümörü riskini artırmadığını açıkça ortaya koymuştur [12]-[14]. Öte yandan bugüne kadar yapılan çalışmalar, cep telefonu teknolojisiyle kanser arasında kesinlikle bir ilişki yoktur demek için yetersizdir [7]. Bu nedenle, başta Dünya Sağlık Örgütü (WHO) olmak üzere çeşitli kuruluşlar bu konuda daha kapsamlı çalışmalar başlatmışlardır. Bu çalışmaların sonuçlarının önümüzdeki yıllarda alınması beklenmektedir.¹⁷

Aynı bültenin devamında EMA maruziyetinin sağlık üzerindeki etkileri soru-yanıt şeklinde şu ifadelerle vurgulanmıştır:

"4. Mobil telefon ve baz istasyonları başağrısı, uykusuzluk, dikkat bozukluğu gibi durumlara neden olabilir mi? Günlük yaşamda maruz kalınan RF seviyelerinin başağrısı, uykusuzluk gibi sorunlara yol açtığı kesin olarak gösterilememiştir [2]. Ancak çeşitli çalışmalarda, ICNIRP'nin belirlediği sınır değerlerin altında mobil telefon sinyallerinin beyin elektriksel aktivitelerinde ve algılama fonksiyonlarında (dikkat, hatırlama, tepki verme gibi) kısa süreli değişimlere neden olduğu gösterilmiştir. Fakat bu değişimlerin insan sağlığı üzerindeki etkileri bilinmemektedir [7]."

5. Cep telefonlarının bilimsel olarak kesinlikle kanatlanmış zararlı etkileri var mıdır?

Cep telefonu kullanımının sürücülerde kaza riskini arttırdığı kanıtlanmıştır. Kaza riski sürücünün yaşı ile orantılı olarak artmakta, cep telefonu yerine araç telefonu da kullanılsa risk aynı kalmakta (konuşmanın dikkati dağıtması nedeniyle) ve etki kanda %0,05 alkol bulunması düzeyine ulaşmaktadır [8].

6. Mobil telefonlar ve baz istasyonlarından yayılan elektromanyetik dalgalar düşük doğum ya da sakat doğuma neden olurlar mı?

Bütün vücudun ısınmasına yol açacak derecede RF dalgaların etkisinde kalmak düşük doğum ve sakat doğuma neden olabilir. Ancak mobil telefonlar ve baz istasyonu antenlerinin yaydığı güç, bu tür bir ısınmaya neden olmak için çok düşüktür. Mobil telefon ve baz istasyonları antenlerinden yayılan RF dalgaların yol açtığı ve halkın etkilendiği güç seviyelerinin düşük doğuma ya da sakat doğuma yol açtığını gösterir hiçbir laboratuvar ve epidemiyolojik kanıt yoktur [2]."

TÜBİTAK Bülten'de dikkatimi çeken ilk konu baz istasyonlarının etkilerinin değerlendirilmesinde istasyonların çalışmasına sürekli maruz kalan kişilerin durumunun değerlendirilmemiş olmasıdır. Bir başka deyişle, bir baz istasyonunun zararı ortaya konurken "sürekli EMA maruziyeti" esas alınır. İstasyon 24 saat çalışmaktadır ve sürekli radyasyon yaymaktadır. Oranı düşük de olsa maruziyetin süreklilik taşıması istasyonun zararının ortaya çıkmasındaki en önemli etkindir.

4) Basında Baz İstasyonları

Baz istasyonları zaman zaman basına da haber olmaktadır. Halkın tepkisi, yaptığı basın açıklamaları, açtığı davaların sonuçları basında yer almaktadır. Bunlardan ilgi çekici olanlar aşağıda değerlendirilmiştir.

İlk dikkatimi çeken haber, Cumhuriyet Gazetesi'nin internet sitesindeki bir haberdır¹⁸. Bu habere göre, Ankara'nın Polatlı İlçesi'nde ilçe belediye meclisi bir karar alarak ilçede yeni kurulacak olan baz istasyonlarının şehir dışına taşınmasına, kurulu olanların

da 6 ay içerisinde şehir dışına taşınmasına karar vermiştir. Bu karara gerekçe olarak da Yargıtay içtihatları gösterilmiştir.¹⁹ Bir başka haber de Konya'dan basına yansımıştır.²⁰ Buna göre, Konya'da İl İnsan Hakları Kurulu yerleşimyeri içinde baz istasyonu kurulmasının insan hakları ihlali olduğuna hükmetmiştir. Haberdan dikkatimi çeken bir kısım şöyledir: "Komisyon, baz istasyonlarının yerleşim alanı içinde bulunduğu nokta itibarıyla 250 metre yarıçaplı bir daire alanı içindeki tüm ailelerden muvafakatname alınması gerektiğini hatırlatarak, bu belgenin alınmadığına dikkati çekti.

İstasyonların yerleşim alanlarının dışına kurulması yönünde yasal düzenlemeler yapılmasını uygun bulan kurul, rastgele yerlere istasyon kurulmasının İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sine aykırı olduğunu belirtti."

Bu haberlerin dışında, basına alınan yargı kararlarının sonuçları da yansımaktadır. Haberlerin çokluğu dikkate alındığında, konunun ne kadar büyük bir toplumsal sorun haline geldiği dikkatinden kaçmamıştır.

5) Çevre Hakkı Bağlamında Baz İstasyonları

Anayasamızın 56.maddesi sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını güvencelemektedir. Çevreyi koruma ve sağlıklı bir çevrede yaşama olanağı sağlama, devlete bir "Anayasal Ödev" olarak verilmiştir.

Anayasamızın 56.maddesine göre "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.... Devlet bu görevini, kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlardan yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir."

Öyleyse, devletin ve vatandaşların en temel insan haklarından sayılan sağlıklı bir çevrede yaşamayı sağlamak için çalışma yönünde bir ödevi olduğundan bahsedilebilir.

Diğer yandan, Çevre Hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesiyle de korunmaktadır. AİHM, çevre hakkını yorumladığı kararlarında 8.maddeye göndermede bulunmakta ve sağlıklı bir çevrede yaşamının en temel insan hakkı olduğuna değinmektedir. Nitekim, AİHM "Lopez-Ostra/İspanya" Kararında²¹ sağlıklı bir çevrede yaşamının en temel insan haklarından olduğuna değinmiş ve vatandaşına sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı tanımayan İspanya Hükümeti'ni tazminata mahkum etmiştir. AİHM'in Türkiye'yi de Sözleşme'nin 8. maddesinden mahkum ettiği kararları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Bergama Davası olarak da bilinen "Taşkın vd TR" davası ile; Yatağan Temik Santrali ile ilgili dava olan "Okuy vd TR" davasıdır. Bu iki davada da AİHM, Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında sağlıklı bir çevrede yaşamının en temel insan haklarından olduğunu vurgulamıştır. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı ayrıca uluslararası sözleşmelerle de korunmuştur.

Örneğin, Haziran 1992 tarihli Rio De Jenerio (Brezilya)'da toplanan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, devletlerin çevreye ilişkin sorumluluklarının ve haklarının genişletilmesini amaçlayan bir deklarasyonu (Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu) kabul etmiştir. Ayrıca, 27 Haziran 2003 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından 1614 (2003) sayılı Çevre ve İnsan Hakları Tavsiye Kararı kabul edilmiştir.

Bölgesel Ölçekte Afrika'nın AİHS'i olarak kabul edilebilecek olan Afrika Şartı da 24. maddesinde tüm halkların gelişmelerine uygun olarak tatmin edici ve bütünleyici bir çevre hakkına sahip olduklarını belirtmiştir.²²

Tüm bu uluslararası sözleşmelerden de yola çıkılarak denilebilecektir ki elektromanyetik kirlilik de bir insan hakları ihlali ve önlenmelidir. Bireylerin ve devlet kurumlarının bu bağlamda bilinçlendirilmesi, elektromanyetik kirlilikle mücadele bakımından önem taşımaktadır.

16. TÜBİTAK Bülten, 2001, s. 4

17. TÜBİTAK Bülten, 2001, s. 6

18. <http://www.cumhuriyet.com.tr/?im=yhs&hn=68646> (13.07.2008 tarihli haber. Erişim Tarihi: 16.09.2009)

19. Biraz aşağıda konuyla ilgili içtihatlar ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. 20. <http://www.memurlar.net/haber/93473> (Erişim tarihi: 16.09.2009, Zaman Gazetesi, 18 Kasım 2007 tarihli haber)

21. Kararın geniş özeti için: <http://ihami.anadolu.edu.tr> (Erişim Tarihi: 16.09.2009)

22. KABOĞLU, Özden İbrahim; Anayasa Hukuku Dersleri, Legal Yayınevi,

2. Baskı, İstanbul, Ekim 2005, s.307)